

GEEN MISDADIGER WIL ONTSNAPPEN UIT DE 'WONDER OP AARDE' GEVANGENIS

MAAR WAARHEID ACHTERHAALD THEORIE OVER CHINEES DETENTIESYSTEEM

ZOP, 27 september 1991

Gevangenis No.1 van de Provincie Shandong is een schakel in de keten van inrichtingen voor *laogai* ("Hervorming door Arbeid". Gelegen vlak buiten provinciehoofdstad Jinan ziet het gebouw met haar met prikkeldraad afgezette hoge muren en wachttorens op eerste gezicht grimmig uit. Maar binnenin gaat het er vrolijk aan toe.

(Door Jan van der Made)

JINAN (ZOP) Buitenlandse gasten worden eerst getraceerd op en kop thee, snoepjes en sigaretten en krijgen vervolgens een toespraak van de directeur te horen. Daarna is er een rondleiding door het complex verzorgd.

"Politieke gevangenen? Hebben we hier niet. Alleen maar gewone misdadigers. Moordenaars, dieven. Er ontsnapt ook nooit iemand. Nou ja behalve die twee vorig jaar dan. Maar die zijn weer teruggekomen omdat ze het hier zo prettig hadden!"

De cellen zijn vrij ruim en worden door vier personen gedeeld. Slechts een klein slotje aan de buitenkant van de deur moet ervoor zorgen dat de gevangenen niet ontsnappen. Een gesprek met een tot twaalf jaar gevangenisstraf veroordeelde moordenaar ("ik had ruzie met iemand en die ging toen dood") wekt de indruk dat het leven binnen het detentiecentrum aangenaam is.

"We kunnen kiezen uit verschillende cursussen. Calligrafie, violenspelen en schilderen. Verder moeten we in de werkplaats werke. Maar er blijft genoeg tijd over voor prettige dingen."

Slechts een poster met een barse agent er op en daaronder het opschrift "Hervorming door Arbeid maakt je een Nieuw Mens" herinnert de bezoekers er aan dat ze in een gevangenis zijn.

CURSUS VIDEO-TECHNIEK

In een zaal is een tentoonstelling ondergebracht van schilderijen door gedetineerden. Een soldaat in houtskool en een pastel-stilleven van een viool met wat fruit. Als we plotseling buiten wat lawaai horen en vragen wat er aan de hand is, blijkt een groep van vijf gevangenen in de weer te zijn met een videocamera. De cursus video-techniek ligt goed, blijkt uit de belangstelling van de andere gevangenen die hun stukjes houtskool en schatsboeken links laten liggen om de verrichtingen van het videoploegje te bestuderen.

Een bezoek aan deze "modelgevangenis" die in de *China Daily* ooit werd omschreven als "een aards wonder", staat in schril contrast met het rapport dat gisteren door Amnesty International werd vrijgegeven. Hierin is sprake van een willekeurig oppakken en martelen van duizenden, vaak onschuldige mensen die onder de meest schrijnende omstandigheden gevangen worden gehouden.

Vorige week was het Chinese gevangenisstelsel ook al doelwit van het Amerikaanse weekblad *Newsweek* dat in samenwerking met het CBS-televisieprogramma *60 minutes* een felle aanklacht leverde tegen de praktijk van dwangarbeid binnen Chinese penitentiaire inrichtingen. Harry Wu Hongda, een Chinees die zelf negentien jaar doorbracht in Chinese gevangenis en instellingen voor dwangarbeid, keerde tot woede van de Chinese autoriteiten, voorzien van een verborgen videocamera, terug naar de kampen.

GRUWELIJKE PRAKTIJK

Hij bezocht niet de modelinrichtingen zoals de No. 1 gevangenis van Shandong, maar de onbekende kampen die naar analogie van het terreursysteem van Stalin als "De Chinese Goelag" worden omschreven. Hij deed zich voor als inkoper voor een Amerikaans bedrijf en leverde het bewijs dat de Chinese Goelag dwangarbeiders gebruikt om producten te maken voor de export, iets wat bij de Amerikaanse wet verboden is.

Schetsen Amnesty International en Harry Wu een gruwelijke praktijk van het Chinese gevangensysteem, in theorie ziet het er allemaal mooi uit. Al vroeg ontwikkelde de Grote Roerganger Mao Zedong de theorie dat "een mens kan veranderen. Wanneer het beleid en de methoden correct zijn, dan lukt dat."

Het idee is dat je misdadigers (en daarmee worden niet alleen dieven en moordenaars, maar ook 'vijanden van het volk' oftewel van het socialisme bedoeld) niet stomweg moet executeren en zelfs niet gewoon moet opsluiten of laten werken. Integendeel. Men moet, volgens de theorie, uitgebreide studieklassen volgen.

Hier moet een misdadiger eerst begrijpen was zijn misdaad is en vervolgens moet hij leren hoe hij zijn gedrag moet veranderen om weer in de maatschappij te kunnen functioneren. Of, volgens het jargon van de partij: "als een gehoorzame burger die is omgevormd tot materiaal dat nuttig is voor de opbouw van het socialisme."

BEERPUT

Om dat doel te bereiken moeten de autoriteiten in bijvoorbeeld de *laojiao* ("Opvoeding door Arbeid")-inrichtingen, voornamelijk bedoeld voor jeugdige delinquenten waar een lichter regime is dan in de *laogai* inrichtingen) zich houden aan de *san xiang*, de "drie gelijkenissen": men moet zich gedragen als vader en moeder tegenover een zoon, als een leraar tegenover een student en als een arts tegenover een patiënt ...

Het is uiterst moeilijk om door de façade heen te dringen die de autoriteiten van de *laogai* en *laojiao* inrichtingen rond zich hebben opgetrokken. Een uitgewerkte theorie en wat model gevangenissen is het enige wat een oppervlakkig onderzoek kan aantonen.

Maar met de diepgravende rapporten van Amnesty en ook van de mensenrechtenorganisatie AsiaWatch over de misstanden binnen het Chinese gevangensysteem lijkt, tot ongenoegen van de Chinese autoriteiten, een beerput te zijn opengegaan die niet meer te sluiten zal zijn.